

**Inspraakreactie op het wetsvoorstel tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap
ter verlenging van de naturalisatietermijn**

8 oktober 2025

1. Samenvatting

Het wetsvoorstel beoogt de naturalisatietermijn in de Rijkswet op het Nederlanderschap te verdubbelen. Volgens de Memorie van Toelichting moet een langere verblijfsduur waarborgen dat naturalisatie pas plaatsvindt wanneer er sprake is van een duurzame band met Nederland; moet het instrumenteel gebruik van het paspoort ontmoedigen; en zou Nederland in lijn komen met andere Europese landen. Deze reactie analyseert deze hoofdargumenten vanuit juridisch, bestuurskundig, sociologisch en economisch perspectief en komt tot de conclusie dat de verlenging onnodig, disproportioneel en contraproductief is.

Onderzoek naar duurzame binding toont dat loyaliteit en verbondenheid met het ontvangende land ontstaan via taalbeheersing, economische participatie, sociale contacten en identificatie (EU, 2016). Naturalisatie versterkt deze processen: genaturaliseerde migranten participeren sneller op de arbeidsmarkt, hebben een grotere kans op vast werk, ontwikkelen hogere taalvaardigheden en tonen meer politieke betrokkenheid dan niet-genaturaliseerden (Hainmueller et al., 2015; Peters et al., 2018). Een lange wachttijd vermindert juist dit integrerende effect, omdat mensen jaren in een status aparte verkeren en geen volwaardige rechten verkrijgen. De uitbreiding van de termijn biedt geen aantoonbare meerwaarde voor de binding, omdat inzet en betrokkenheid niet lineair toenemen met het aantal kalenderjaren, maar juist met het gevoel volwaardig geaccepteerd te zijn.

Het argument dat verlenging nodig is om instrumenteel gebruik te voorkomen mist empirische grondslag. De meeste migranten hebben gemengde motieven om te naturaliseren: zij zoeken zowel juridische zekerheid als erkenning en willen volwaardig deel uitmaken van de samenleving (Goodman & Wright, 2015). Misbruik wordt effectief tegengegaan door bestaande eisen zoals inburgerings- en taaltoetsen, de afstandsverplichting, integriteitstoetsen en de naturalisatieceremonie. Verlenging van de termijn treft vooral kwetsbare groepen, die langer zonder politieke rechten en zonder volwaardige arbeidskansen blijven, terwijl een kleinere groep hoogopgeleide migranten uiteindelijk wel naturaliseert. Studies tonen dat ruimere toegang tot burgerschap de integratie juist versterkt en dat landen met toegankelijke naturalisatieprocedures weinig misbruik kennen (Hoxhaj et al., 2020).

Ook het Europese vergelijkingsoverzicht in de Memorie van Toelichting is misleidend. Hoewel sommige landen tien jaar verblijf vereisen, hanteren zij tal van uitzonderingen of verkorte trajecten (zoals Spanje en Portugal voor historisch geassocieerde groepen) of hanteren geen afstandsverplichting. Andere landen, waaronder België, Frankrijk, Zweden en Duitsland, hanteren wachttijden van vijf tot acht jaar en versoepelen deze bij bewezen integratie (OECD/EU, 2018). Analyses van de Integratiebarometer van Eurostat laten zien dat landen met korte termijnen en meer toegankelijke naturalisatie betere scores halen op arbeidsparticipatie, onderwijsdeelname en politieke integratie (OECD/EU, 2018). Het voorgestelde beleid zou Nederland verschuiven naar de strengste categorie, hetgeen internationale talenten afschrikt en de aantrekkelijkheid van Nederland als vestigingsland vermindert.

Juridisch is de voorgestelde termijnverlenging mogelijk, maar het proportioneel karakter ontbreekt. Het Europees Verdrag inzake Nationaliteit laat termijnen tot tien jaar toe, maar beoogt juist toegankelijke procedures. De vorige poging om de termijn te verlengen (van vijf naar zeven jaar) werd in 2017 door de Eerste Kamer verworpen wegens onvoldoende noodzaak. De Raad van State waarschuwde dat een langere termijn de binding niet bewezen versterkt en dat er zwaardere argumenten nodig zijn om een dergelijke ingreep te rechtvaardigen. Bestuurskundig leidt de verlenging tot hogere administratieve lasten bij IND en gemeenten door extra verblijfsverlengingen en complexere casuïstiek. Ook schaadt het de legitimiteit van de rechtsstaat doordat grote groepen

inwoners jarenlang belasting betalen zonder stemrecht, hetgeen de democratische representatie ondermijnt.

2. Algemene opmerkingen

Deze sectie biedt algemene beschouwingen bij het voorstel tot verlenging van de naturalisatietermijn. Naturaliteitspolitiek raakt de kern van de rechtsstaat: het gaat om de toekenning van het volle lidmaatschap aan mensen die hier al jarenlang wonen, werken en bijdragen. Nederland hanteert momenteel een naturalisatietermijn van vijf jaar, in combinatie met een inburgerings- en taaleis. Deze termijn is een compromis tussen enerzijds de behoefte om nieuwkomers voldoende tijd te geven zich te vestigen en anderzijds het belang hen tijdig volledig te laten deelnemen aan de maatschappij.

Het naturalisatiesysteem kan niet los worden gezien van het bredere integratiebeleid.

Integratie is een proces dat zich zowel juridisch, sociaal als economisch voltrekt. Onderzoek en beleidsdocumenten tonen consistent aan dat tijdige naturalisatie bijdraagt aan succesvolle integratie en participatie; het staatsburgerschap fungeert als katalysator die mensen aanmoedigt te investeren in opleiding, taalvaardigheid en werkparticipatie (vgl. Hainmueller et al., 2015; Peters et al., 2018). Het Europees actieplan integratie (2016) benadrukt dat integratie een tweerichtingsproces is waarin zowel nieuwkomers als de ontvangende samenleving verantwoordelijkheid dragen (European Commission, 2016). Een voorwaarde is dat nieuwkomers perspectief krijgen op volwaardig burgerschap.

Juist vanwege dit tweerichtingsproces heeft de wetgever sinds 2003 aanvullende integratie- en taalvereisten ingevoerd. Nederland hanteert inmiddels een inburgeringsexamen dat de basale taal- en maatschappelijk kennis toetst. Sinds 1 januari 2022 vereist de Wet inburgering bovendien taalvaardigheid op niveau B1 en actieve participatie via het participatieverklaringstraject. Deze eisen maken dat naturalisandi aantoonbaar over de basiscompetenties beschikken om volwaardig te kunnen deelnemen. Het zijn inhoudelijke voorwaarden die beter passen bij een duurzaam integratiekader dan het louter verstrijken van tijd (Goodman & Wright, 2015).

De algemene lijn in Europees migratiebeleid is dat naturalisatie niet moet worden gebruikt om mensen langer in een afhankelijke positie te houden, maar eerder om hen te stimuleren gelijkwaardig te participeren. Verschillende internationale organisaties, waaronder de OECD en de Europese Unie, benadrukken dat naturalisatie een bewijs is van succesvolle integratie en erkenning van inburgering (OECD/EU, 2018). Zij adviseren om de toegang tot het burgerschap nietodeloos te verzwaren omdat dit de participatie belemmert.

De voorgestelde verlenging van de naturalisatietermijn stond al eerder op de agenda. In 2017 werd een wetsvoorstel om de termijn te verhogen naar zeven jaar door de Eerste Kamer afgewezen wegens gebrek aan aantoonbare noodzaak en vrees voor belemmering van de integratie. De Afdeling advisering van de Raad van State wees er destijds op dat niet was aangetoond dat de huidige termijn van vijf jaar tekortschiet en waarschuwde voor een stapeling van regels die de uitvoering bemoeilijkt (Raad van State, 2017).

Deze algemene beschouwingen laten zien dat het huidige systeem al gebalanceerd is en dat verlenging van de termijn niet aansluit bij empirische inzichten en Europees beleid.

3. Duurzame band

Het eerste hoofdargument uit de memorie van toelichting is dat een verlenging van de naturalisatietermijn nodig zou zijn om een "duurzame band" met Nederland te waarborgen. De regering betoogt dat loyaliteit en binding vooral een kwestie van verstreken tijd zijn en dat pas na tien jaar sprake zou zijn van voldoende verankering. Dit is echter een simplificatie die niet wordt ondersteund door empirisch bewijs.

Duurzame binding van migranten is een multidimensionaal proces. Uit wetenschappelijk onderzoek en beleidsrapporten blijkt dat een langdurige band vooral tot stand komt door (1) beheersing van de taal en toegang tot onderwijs; (2) deelname aan de arbeidsmarkt en economische zelfstandigheid; (3) opbouw van sociale netwerken en maatschappelijke participatie; (4) gedeelde waarden en identificatie met de ontvangende samenleving; en (5) rechtszekerheid en toekomstperspectief. Het louter verstrijken van tijd zonder deze dimensies garandeert geen duurzame band (European Commission, 2016; OECD/EU, 2018). Dat betekent dat tien jaar verblijf op zichzelf geen maatstaf is voor binding; iemand kan na vijf jaar intensief participeren en zich thuis voelen, terwijl een ander na tien jaar nog steeds geïsoleerd kan zijn.

Meerdere studies tonen aan dat het verkrijgen van het staatsburgerschap zelf fungeert als katalysator voor binding en participatie. In Zwitserland bleek naturalisatie, mede door een quasi-experimentele studie naar naturalisatie-referenda, te leiden tot langdurige toename van politieke participatie en nationale identificatie (Hainmueller et al., 2015). In Nederland vonden Peters, Vink & Schmeets (2018) dat immigranten die na vijf jaar het Nederlanderschap verwierven significant hogere kansen hadden op werk en stabiele banen dan vergelijkbare niet-genaturaliseerden. Deze effecten namen af naarmate de naturalisatie langer werd uitgesteld. Ook internationaal onderzoek (Hoxhaj et al., 2020) wijst uit dat natuurlijke burgers zich sterker verbonden voelen en meer geneigd zijn tot blijvende vestiging dan niet-burgers. Het idee dat binding vooral toeneemt door een langere wachttijd is dus niet consistent met de data.

De memorie suggereert dat de band beter kan worden gemeten aan de hand van kalenderjaren dan via andere integratie-indicatoren. In werkelijkheid beschikken we al over een systeem dat binding toetsbaar maakt: de inburgeringstoets en participatieverklaring eisen kennis van de Nederlandse taal, geschiedenis en kernwaarden. Sinds 1 januari 2022 is onder de Wet inburgering 2021 het streefniveau B1 ingevoerd (met routes en PIP); voor naturalisatie geldt op dit moment nog A2, tot aanpassing van het Besluit naturalisatietoets. Hiermee kan objectief worden vastgesteld of iemand voldoende ingeburgerd is. Een generieke verlenging van de wachttijd doet geen recht aan individuele inzet en prestaties en zet alle migranten over één kam.

Het risico van een langduriger wachttijd is juist dat de duurzame band onder druk komt te staan. Migrant die jarenlang geen volwaardige burgerrechten krijgen, blijven langer outsider en kunnen zich minder goed identificeren met de samenleving. Sociologische en psychologische studies benadrukken dat gevoelens van erbij horen en loyaliteit worden versterkt door inclusie, erkenning en politieke participatie, en worden ondermijnd door langdurige uitsluiting (Hainmueller et al., 2015). Een decennium zonder stemrecht, medezeggenschap of de zekerheid van een paspoort kan leiden tot frustratie en verminderd vertrouwen in de overheid. De Raad van State waarschuwde al in 2017 dat een langere termijn niet aantoonde dat de binding toeneemt, maar eerder een ongewenst signaal van wantrouwen afgeeft (Raad van State, 2017).

Samenvattend is een duurzame band niet afhankelijk van een vaste tijdsduur maar van echte participatie en rechtszekerheid. Het bestaande systeem met een vijfjaarstermijn, inburgerings- en taalvereisten en een naturalisatieceremonie biedt voldoende waarborgen dat aan deze voorwaarden wordt voldaan. Empirisch onderzoek ondersteunt het inzicht dat vroegtijdige naturalisatie de

binding versterkt, terwijl uitstel deze juist kan verzwakken. Verlenging van de termijn is daarom geen effectieve route naar duurzame binding.

4. Instrumenteel gebruik

Het tweede hoofdargument in de memorie van toelichting is dat een langere wachttijd instrumenteel gebruik van het Nederlandse staatsburgerschap zou voorkomen. Daarmee wordt bedoeld dat migranten het paspoort niet alleen zouden gebruiken voor praktische voordelen zoals reisevrijheid, maar dat zij het slechts mogen verkrijgen wanneer sprake is van oprechte verbondenheid. Deze veronderstelling gaat uit van een tegenstelling tussen “instrumentele” en “emotionele” motieven en suggereert dat de huidige termijn van vijf jaar te veel uitnodigt tot opportunisme.

In de wetenschap en in beleid wordt instrumenteel gebruik genuanceerd benaderd. Onderzoek laat zien dat nieuwkomers vaak een mix van motieven hebben: veiligheid, mobiliteit, economische kansen en juridische zekerheid spelen een rol, maar ook identificatie, trots en de wens om volwaardig deel te nemen (Peters et al., 2018). Het verkrijgen van het paspoort is bovendien gebonden aan stevige voorwaarden: een inburgerings- en taalexamen, afstand van de oorspronkelijke nationaliteit (tenzij een uitzondering geldt) en leges van enkele honderden euro's. Zulke drempels maken dat naturalisatie geen lichtvaardige stap is. Er is dan ook geen bewijs van grootschalig misbruik van de naturalisatieroute. Het door de regering veronderstelde probleem van “EU-paspoorten shoppen” is nergens onderbouwd met cijfers of casuïstiek.

Een analyse van naturalisatiecijfers toont juist dat de groepen die het meest “instrumenteel” baat hebben bij het paspoort, zoals vluchtelingen uit Syrië en Eritrea, over het algemeen zeer gemotiveerd zijn om te integreren en zich hier te vestigen. Voor hen is het staatsburgerschap een voorwaarde voor veiligheid en kansen en hun naturalisatie leidt tot betere arbeidsmarktperspectieven en hogere participatie (Hoxhaj et al., 2020). Het idee dat een langere termijn deze motieven zuiverder zou maken is onwaarschijnlijk; eerder houdt men mensen die al kwetsbaar zijn onnodig langer in onzekerheid. Voor migranten uit welvarende landen met sterk paspoort is het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit daarentegen veel minder urgent; zij naturaliseren vooral wanneer zij zich emotioneel verbonden voelen en zich duurzaam willen vestigen. Dat relativeert de angst voor misbruik.

Bovendien kan instrumenteel motief niet zonder meer als negatief worden gezien. Het nastreven van juridische zekerheid, politieke rechten en vrijheid van beweging is een legitiem belang. Een degelijk naturalisatiebeleid moet erkent dat mensen rationele afwegingen maken en biedt een route waarin deze afwegingen worden gecombineerd met integratie-inspanningen. Strengere integratie-eisen en taaltoetsen zorgen er al voor dat degenen die uitsluitend om oppervlakkige redenen het paspoort zouden willen, waarschijnlijk afvallen. Een wachttijd van tien jaar voegt hier weinig aan toe, behalve dat zij juist de integratie en deelname vertraagt.

Concrete voorbeelden laten zien dat externe omstandigheden, zoals beleidswijzigingen in de EU, mensen tijdelijk aanzetten tot naturalisatie. In 2019 dienden duizenden Britse inwoners van Nederland een verzoek tot optie in om hun EU-burgerschap veilig te stellen. Dat was een rationele reactie op Brexit en had weinig te maken met een gebrek aan binding met Nederland. Het kabinet nam destijds zelf maatregelen om deze groep te faciliteren; nu dit achteraf als ongewenst “instrumenteel” gedrag te typeren, is inconsistent.

Beleidsmatig is het doel om instrumenteel gebruik te voorkomen begrijpelijk, maar de middelen moeten proportioneel zijn. In plaats van de termijn generiek te verlengen, kan gericht toezicht op fraude en schijnhuwelijken worden voortgezet. Het huidige strenge antecedentenbeleid,

waarbij strafbare feiten naturalisatie langdurig kunnen blokkeren, biedt al een waarborg tegen misbruik. Verder kan de overheid blijven investeren in de kwaliteit van de inburgeringscursussen, zodat naturalisatievoorbereiding een serieus traject is dat oprechte inzet vereist.

Per saldo zijn er onvoldoende aanwijzingen dat de vijfjaarstermijn leidt tot massaal instrumenteel gebruik. Het nastreven van juridische zekerheid en toegang tot rechten is geen misbruik maar hoort bij het integratieproces. Een langere wachttijd belemmert deze integratie en lost het vermeende probleem niet op. Daarom is het argument van instrumenteel gebruik geen valide reden om de termijn te verdubbelen.

5. Europese voorbeelden en vergelijkingen

Het derde argument in de memorie van toelichting verwijst naar enkele andere Europese landen waar de naturalisatietermijn eveneens tien jaar bedraagt, zoals Spanje, Italië, Oostenrijk en Zwitserland. Hiermee wordt gesuggereerd dat Nederland met een langere termijn niet uit de pas zou lopen. Deze vergelijking verdient nuancering.

Ten eerste hanteren veel van de genoemde landen juist uitzonderingen en verkorte trajecten die ervoor zorgen dat de gemiddelde wachttijd aanzienlijk lager uitvalt. Spanje kent voor migranten uit Spaanssprekende landen een termijn van twee jaar en voor vluchtelingen vijf jaar. Italië en Zwitserland passen in veel gevallen verkorte termijnen toe voor gehuwden, geboren kinderen of langdurig ingezetenen EU-burgers. Oostenrijk is een bijzonder voorbeeld van een land met een strenge naturalisatiewet, maar kent een andere historische en constitutionele context en compenseert dit deels met ruime verblijfsrechten. Het verwijzen naar de maximale termijnen zonder de uitzonderingen te benoemen geeft een vertekend beeld.

Ten tweede laten andere Europese landen juist een tegengestelde trend zien: België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk hanteren een wachttijd van vijf jaar, Duitsland acht jaar (met mogelijkheden tot verkorting tot vijf of zelfs drie jaar bij bijzondere integratie), en de Scandinavische landen vier tot vijf jaar. Duitsland heeft per 27 juni 2024 de termijn verlaagd naar vijf jaar (soms drie jaar bij bijzondere integratie) en staat meervoudige nationaliteit ruimer toe. De meeste noordwest-Europese landen zien naturalisatie als onderdeel van integratie en willen drempels verlagen om participatie te bevorderen (EMN, 2019). Door de termijn te verdubbelen zou Nederland zich aan de strenge kant van het Europese spectrum plaatsen.

Internationale organisaties benadrukken bovendien dat naturalisatie een belangrijke indicator van succesvolle integratie is. De Europese Commissie stelde in haar Actieplan integratie 2016 dat het verkrijgen van het burgerschap bewijs is van erkenning en participatie (European Commission, 2016). OECD-rapporten onderstrepen dat soepele naturalisatiewetten leiden tot hogere naturalisatiegraden en betere integratie-uitkomsten (OECD/EU, 2018). Een uitgebreide meta-analyse concludeerde dat sneller burgerschap de economische, educatieve, politieke en sociale integratie van immigranten bevordert (Hoxhaj et al., 2020). Een langere wachttijd kan juist leiden tot lagere naturalisatiegraden en een grotere groep niet-burgers, met mogelijke gevolgen voor sociale cohesie en democratische representatie.

Het Nederlandse naturalisatieregime is nu al relatief strikt vanwege de inburgerings- en taalvereisten en de afstandsplicht. Met een termijn van vijf jaar bevindt het zich qua wachttijd in de middenmoot van Europa. Een verschuiving naar tien jaar zonder sterke rechtvaardiging staat haaks op de internationale trend om naturalisatie toegankelijker te maken als instrument voor integratie. De verwijzing naar enkele landen met een maximale termijn van tien jaar is dan ook geen overtuigend argument voor verlenging.

6. Juridisch-bestuurlijke beschouwing en maatschappelijke effecten

Juridische proportionaliteit en rechtsstatelijkheid

Het Nederlanderschap verleent exclusieve rechten – zoals stemrecht, toegang tot bepaalde publieke functies en bescherming tegen uitzetting – en legt plichten op. Juridisch is het toegestaan om voor naturalisatie een maximumtermijn tot tien jaar te hanteren; het Europees Verdrag inzake Nationaliteit laat die ruimte. Dat betekent echter niet dat het verdubbelen van de termijn tot tien jaar noodzakelijk of proportioneel is. In het Nederlandse staatsrecht geldt dat beperkingen op grondrechten en sociale rechten een legitiem doel moeten dienen en in verhouding moeten staan tot de beoogde voordelen. De regering heeft geen concreet bewijs geleverd dat de huidige termijn van vijf jaar te kort is om binding te waarborgen. Zonder aantoonbaar probleem ontbreekt de noodzaak voor een zwaarder middel. Dit raakt aan het proportionaliteitsbeginsel dat onderdeel is van de wetgevingskwaliteit. De Raad van State benadrukte in 2017 dat voor een langere termijn zware argumenten nodig zijn en dat deze ontbraken. Ook nu zijn zulke argumenten niet gegeven; de wetgever zou dus handelen in strijd met de beginselen van noodzakelijkheid en evenredigheid.

Daarnaast raakt een verlenging de rechtsstatelijke waarden van gelijkheid en inclusie. Het creëert een langdurige groep ingezetenen die hier wonen, werken, belasting betalen en kinderen krijgen, maar die pas na tien jaar volwaardige rechten krijgen. Het verlengen van deze juridische “proeftijd” van nieuwkomers geeft een signaal van wantrouwen en onderscheidt mensen op basis van hun migratieachtergrond. Dit staat op gespannen voet met het gelijkheidsbeginsel en kan als discriminerend worden ervaren. Juridische literatuur wijst erop dat naturalisatiebeleid rekening moet houden met de balans tussen soevereine bevoegdheden van de staat en de plicht tot gelijke behandeling (ACVZ, 2008).

Bestuurlijke uitvoerbaarheid en lasten

Vanuit uitvoeringsperspectief brengt een langere wachttijd aanzienlijke lasten met zich mee. De IND, gemeenten en het ministerie van Justitie en Veiligheid zijn al overbelast door hoge aantallen vergunningaanvragen en inburgeringsdossiers. Een verdubbeling van de termijn betekent dat migranten langer in de verblijfsvergunningensfeer moeten blijven en vaker verlengingsaanvragen moeten doen. Dit leidt tot extra administratieve handelingen, hogere leges en meer complexiteit voor zowel overheid als burger. In de afgelopen jaren werd herhaaldelijk gewezen op lange wachttijden bij de IND en backlogs in asiel- en naturalisatieprocedures. Het creëren van een extra drempel zonder duidelijke noodzaak vergroot de druk op de uitvoeringsorganisaties en de kans op fouten. Daar komt bij dat verschillende categorieën (bijvoorbeeld EU-burgers zonder inburgeringsplicht) nu juist later met integratie-eisen geconfronteerd worden, omdat de natuurlijke koppeling tussen verblijfsduur en inburgering verschuift.

Democratie, participatie en maatschappelijke cohesie

Democratisch gezien vergroot een tienjaarstermijn de groep inwoners zonder stemrecht in nationale verkiezingen. Naar schatting zouden tienduizenden mensen langer uitgesloten blijven van politieke participatie. Een inclusieve democratie gaat ervan uit dat wie duurzaam bijdraagt aan de samenleving ook inspraak verdient. Als mensen tien jaar lang geen invloed kunnen uitoefenen, tast dit de legitimiteit van het bestuur aan en kan het leiden tot vervreemding en lagere opkomst bij lokale verkiezingen. Politicologisch onderzoek naar naturalisatie toont aan dat nieuwe staatsburgers actiever gaan stemmen en meer betrokken zijn bij de samenleving (Hainmueller et al., 2015). Hun

deelname aan het democratisch proces is niet alleen een recht maar ook een integratie-instrument. Door dit recht pas na tien jaar te verlenen, gaat een kans verloren om integratie te bevorderen.

De maatschappelijke effecten reiken verder. Een lange wachttijd kan gevoelens van onzekerheid en minderwaardigheid versterken. Migranten kunnen minder makkelijk carrièrestappen nemen, een huis kopen of hun toekomst in Nederland plannen zonder zekerheid over hun status. Dit heeft ook gevolgen voor hun kinderen, die langer zonder paspoort zitten of afhankelijk blijven van de verblijfsstatus van hun ouders. Sociologische studies wijzen op de relationele kant van integratie: herkenning en erkenning door de samenleving zijn essentieel voor het opbouwen van wederzijdse loyaliteit. Wanneer de staat mensen langdurig op afstand houdt, bestaat het risico op segregatie en verlies van vertrouwen.

Concluderend staat het voorstel tot verlenging in spanning met kernbeginselen van de rechtsstaat, verzwaren de administratieve lasten en ondermijnt het de democratische participatie. Deze effecten zijn niet voldoende gecompenseerd door eventuele voordelen, omdat niet is aangetoond dat een langere termijn daadwerkelijk bijdraagt aan binding of integratie. Vanuit een juridisch-bestuurlijk perspectief weegt de maatregel daarom te zwaar.

7. Conclusie en aanbevelingen

Op basis van bovenstaande analyse kan worden geconcludeerd dat het voorstel om de naturalisatietermijn te verlengen van vijf naar tien jaar niet overtuigend wordt gemotiveerd en in strijd is met empirische inzichten en internationale trends. Het argument dat een langere wachttijd nodig is om een duurzame band te waarborgen mist wetenschappelijke onderbouwing: binding ontstaat door participatie, taalvaardigheid en rechtszekerheid, niet door het passief verstrijken van tijd. Het argument dat instrumenteel gebruik moet worden voorkomen wordt niet gestaafd met gegevens en miskent dat mensen rationele motieven kunnen hebben om het paspoort te verwerven terwijl zij tegelijk loyaal zijn. De Europese vergelijking in de memorie is selectief en gaat voorbij aan het feit dat veel landen kortere termijnen hanteren of uitzonderingen kennen en naturalisatie juist zien als middel tot integratie.

De voorgestelde maatregel is bovendien disproportioneel vanuit juridisch en bestuurskundig perspectief en heeft aanzienlijke negatieve effecten op de participatie, democratische representatie en sociaal-economische vooruitzichten van migranten. Door het beleid te verzwaren wordt het vertrouwen van nieuwkomers in de overheid geschaad en verliest de samenleving de kans om hun talenten sneller te benutten.

Op grond hiervan verdient het aanbeveling het wetsvoorstel in te trekken. In plaats van een langere wachttijd zouden maatregelen gericht moeten zijn op het faciliteren van integratie en het wegnemen van structurele barrières. Enkele beleidsopties zijn:

- Behoud van de huidige termijn van vijf jaar als balans tussen integratie-inspanningen en tijdige erkenning van volwaardig burgerschap. Onderzoek toont aan dat dit een effectieve termijn is voor binding en participatie.
- Versterking van inburgering en taalonderwijs, met voldoende ondersteuning voor kwetsbare groepen zodat zij het niveau B1 kunnen halen. Dit kan worden gecombineerd met maatwerktrajecten en intensieve participatieprogramma's.
- Verbetering van de naturalisatieprocedure door de kwaliteit van examens te verhogen en de kosten te verlagen voor wie inkomen ver onder het minimum heeft, zodat financiële drempels niet uitsluiten.

- Toelaten van dubbele nationaliteit in meer gevallen om drempels weg te nemen en naturalisatie aantrekkelijker te maken voor mensen die zich met meer dan één land verbonden voelen. Internationale studies laten zien dat dubbele nationaliteit loyaliteit niet schaadt maar juist naturalisatie bevordert.
- Gericht toezicht op misbruik en fraude door antecedentscreening en aanpak van schijnhuwelijken. Zwaardere straffen voor fraude kunnen worden toegepast zonder de termijn generiek te verlengen.

Door te investeren in integratie en nieuwkomers tijdig volwaardig lid te laten worden, versterkt Nederland de rechtsstaat, de economie en de sociale cohesie. Verlengen van de naturalisatietermijn draagt daar niet aan bij en doet zelfs afbreuk aan deze doelen. Gelet op de beschikbare kennis is het verstandig om het huidige beleid te behouden en te verbeteren in plaats van te verzwaken.

* * *

Referentielijst

ACVZ. (2008). *Nederlandschap in een onbegrensde wereld*. Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken.

ACVZ. (2013). *Naturalisatiebeleid in tijden van migratie: Advies over verlenging naturalisatietermijn*. Den Haag.

European Commission. (2016). *Action Plan on the Integration of Third-Country Nationals*. Europese Commissie, Brussel.

European Migration Network (EMN). (2019). *Pathways to citizenship: policy structures and statistics across EU and OECD countries*. Brussel.

Goodman, S. W., & Wright, M. (2015). Does citizenship matter? Political assimilation and the naturalization of immigrants. *European Political Science Review*, 7(3), 425–448.

Hainmueller, J., Hangartner, D., & Pietrantuono, G. (2015). Naturalization fosters the long-term political integration of immigrants. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(41), 12651–12656.

Hoxhaj, R., Jacobs, D., & Vink, M. P. (2020). Citizenship as a catalyst for integration: Evidence from a meta-analysis. *Comparative Migration Studies*, 8(30).

OECD/EU. (2018). *Settling In 2018: Indicators of immigrant integration*. Paris: OECD Publishing.

Peters, F., Vink, M. P., & Schmeets, H. (2018). Anticipating the citizenship premium: Before and after effects of immigrant naturalisation on employment. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(7), 1051–1080.

Raad van State. (2017). *Advies over het wetsvoorstel tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap (verlenging naturalisatietermijn)*. Afdeling advisering.

OECD/EU. (2023). *Indicators of immigrant integration 2023: Settling in*. Paris: OECD Publishing.